

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Barışı, Demokrasiyi ve Adaleti Sürdürmek

Dr. Phil Clark

Oxford Üniversitesi

Çeviren: Fatma Günce KANLI

Giriş

Saha araştırması üzerine şekillenmiş bu makale, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ni örnek olay incelemesi olarak ele alarak, çatışma ve çatışma sonrası toplumlarda, barışı, demokrasiyi ve adaleti sürdürme konusunda karşılaşılan sorunları araştırmaktadır. 2006 yılının başlarındaki üç ana gelişme, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki çalışmamı hızlandırmıştır: Göller Bölgesindeki şiddet seyrinin hızlı bir biçimde değişmesi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin bağımsızlığından bu yana tarihi ilk seçimlerin yapılması ve suçluları adalete teslim etmek adına gerçekleştirilen yeni girişimler.

Geniş alana yayılmış çatışmanın tam ortasında, Demokratik Kongo Cumhuriyeti kendisini rahatsız edici şu soru serisiyle yüzleşmektedir: büyük ölçüde 250 etnik gruba bölünmüş bölgeler, şiddete, yolsuzluğa ve sefalete dayalı uzun geçmişleri ile demokrasiyi özümseyebilecekler mi ve bunun için etkin siyasi kurumlar kurabilecekler mi? Bireyler yaptıkları acımasızlıklardan sorumlu tutulabilecekler mi? Demokrasi ve adalet, uzun vadede sabit, dinamik bir ülke olmasına katkıda bulunabilecek mi? Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne stratejik önem vermek ve Afrika'nın ortasında on ülke tarafından çevrilmek, bunlar sadece bu ülke için geçerli sorunlar olmamakla birlikte Göller Bölgesi ve Afrika kıtasının bütünü için de geçerlidir.

Kongo'daki Çatışmanın Tarihsel Geçmişi

Doğu Kongo'daki son on yıl, birçok yerel, bölgesel ve uluslararası aktörlerle bağlantılı olarak hırs ve etnik düşmanlıklarla geçmiştir. Söz konusu dönem, Belçika Kralı II. Leopold'un 1885 yılında "Kongo'nun" sınırlarını yeniden düzenlediğinden bu yana insanların ve doğal kaynakların acımasızca sömürüldüğü yüzyılın takipçisi olmuştur. 1960 yılında Belçika'nın Kongo'nun bağımsızlığını tanımasından sonra, ulusal liderler hasas bir ülke miras bırakmıştır. Ülkenin zayıf noktalarını güçlendirme adına, 1965 yılında General Joseph-Désiré Mobutu, Kongo'da kontrolü ele geçirmiş, kendini başkan olarak ilan etmiş ve 1971 yılında ülkeyi Zaire olarak yeniden adlandırmıştır. Orta Afrika'daki komünizme karşı siper olarak, Batı tarafından, desteklenen Mobutu, kişisel servet biriktirerek, ülkeyi iflasa sürükleyen geniş bir kleptokrasi oluşturmuştur.

Banyarwanda'nın (çoğunlukla Hutuların yaşadığı), Kuzey Batı Kivu'daki Walikale ve Masisi kasabalarının etrafındaki ülkeleri kuşatmasına olanak sağlayan söz konusu anlaşma, 1993 yılının başlarında Mobutu ve Ruanda Devlet Başkanı Juvénal Habyariman arasında yapılmış ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusunda süre gelen etnik gruplar arasındaki şiddeti arttırmıştır. 1993 yılının sonlarına doğru her an bozulabilecek bir barış sağlanmış fakat 1994 yılının ortalarında Ruandalı Tutsilerin soykırımını sona erdiren çoğunlukla Tutsi isyancı güçlerinden oluşan Ruanda Yurtsever Hareketi'nin (RPF) ilerlemesinden kaçan bir milyondan fazla Hutu mültecinin gelişinden sonra bu

barış bozulmuştur. Temmuz 1994'te, halen silahlı olan binlerce Hutu mülteci, Kongolu Hutuların yardımlarıyla, yerel Tutsileri öldürmeye başlamış, böylece Ruanda soykırım ideolojisi Zaire'ye taşınmıştır. Bu arada, Güney Kivu bölgesinde, interahamwe üyeleri, (soykırım sırasında Tutsileri öldürmek için eğitilmiş Ruandalı Hutu militanlar) Mobutu'nun ordusu ve Kuzey Kivu'nun anti-Tutsi retorikini benimsemiş olan yerel nüfus, Banyamulenge olarak bilinen binlerce Güney Kivulu Tutsiyi öldürmüşlerdir.

1996 yılının Ağustos ve Eylül aylarında, başlıca Ruanda hükümeti tarafından korunan ve Mobutu'ya karşı olan ve Doğu Zaire'de artan güvensizlikle derin bir biçimde alakadar olan Burundi ve Uganda tarafından desteklenen Banyamulenge ayaklanması, sözcüsü Laurent-Désiré Kabila olan *Kongo/Zaire Özgürlükçü Demokratik Güçler İttifakı* (AFDL) nin oluşumuna öncülük etmiştir. Mayıs 1997'de Kinşasa'yı ele geçirerek *Özgürlükçü Demokratik Güçler İttifakı*, Mobutu'nun kuvvetlerini istila etmiştir. Kabila, kendisini Devlet Başkanı ilan etmiş ve ülkeyi Demokratik Kongo Cumhuriyeti olarak yeniden adlandırmıştır.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti, çok geçmeden II. Kıtalar arası savaşa dahil edildi. Ruanda ile ilişkilerinin özellikle siyasi olarak onu incitmeye başlamasına benzer bir biçimde, Kabila'nın isyan ittifakı da dağılmıştı ve Ruanda, Burundi ve Uganda Kabila'nın Mobutu'yu alt etmesi için yardımcı olacağını düşündükleri ödemeyi almada başarısız olmuşlardı. Kabila'nın eski müttefikleri Kongo'da kaldılar ve tıpkı Ağustos 1998'de Kivu'daki en büyük kasaba olan Goma, Bukavu ve Uvira'ya saldıran Ruanda'nın oluşturduğu Kongo Demokrasi Birliği (RCD) gibi ülkenin yeraltı zenginliklerini yağmaladılar. Kabila'nın üç bölgesel müttefiki (Angola, Namibya ve Zimbabve) Ağustos 1998'de Burundi, Ruanda, ve Uganda'ya karşı savaşa katılmış; Kabila, Temmuz 1999'da Lusaka, Zambia'da Kongo tarafından ateşkes imzalanmasını sağlamıştır. RCD anlaşmayı imzalamayı red etmiştir.

Yapılan Ateşkes, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusundaki siyasi ve askeri görünümü değiştirmiş fakat şiddeti yok edememiştir. Ocak 2001'de Laurent Kabila, korumalarından biri tarafından suikasta uğramıştır. Kabila'nın yirmi dokuz yaşındaki oğlu Joseph, başkan olarak yerine geçmiş ve Batılı destekçileri ile daha yakın ilişkiler kurmaya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki siyasi dönüşüm için olasılıklar geliştirmeye başlamıştır. Aralık 2002'de, Güney Afrika'nın Sun City şehrinde imzalanan anlaşma Kongo geçici hükümetini oluşturmuş, buna göre Kabila başkan ve Kongo'nun doğusundaki isyancı gruptan iki kişinin de dahil olduğu dört başkan yardımcısı belirlenmiştir. Hükümetin, çatışan tüm siyasi partileri yatıştırıp, birleştirip ve ulusal seçimler için hazırladıkları sırada, bu anlaşma iki yıllık bir geçiş süresi sağlamıştır.

Seçimler ve Son Dönemde Yaşanan Şiddet

Sun City'nin ardından seçimlere dair beklentiler, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusundaki toplu şiddeti körüklemiştir. İki yılda sekiz defa ertelenen Başkanlık ve Millet Meclisi seçimleri Temmuz 2006'da gerçekleşmiştir. Goma'nın kuzeyine altmış kilometre uzaklıktaki Rutshuru'yu ziyaret ettiğim sırada, Kongo'da 2006 yılının Şubat ayının başlarında önseçim süresinin istikrarsızlığı dikkat çekmekteydi. Rutshuru, *Demokratik Kongo Cumhuriyeti Silahlı Güçleri'nin* (FARDC) askerleri ile dolmuş, Sun City anlaşması altındaki eski isyancıların da dahil olduğu hükümet güçleri, eski başkan yardımcısı Jean-Pierre Bemba'nın *Kongo Özgürlük Hareketi* (MLC) ve RCD'nin de dahil

olduğu yıllarca birbirleri ile savaşmış gruplarla birleşmiştir. 2004 yılının sonlarından bu yana, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusunun her yerinde, FARDC grupları birbirleri ile çatışmışlardır. Bu süreçte, sivil halka karşı toplu katliam ve tecavüzün de dahil olduğu gaddarca davranışlarda bulunmuşlardır. 18 Ocak 2006'da, Kuzey Kivulu Tutsi olan General Laurent Nkunda tarafından yönetilen muhalif RCD askerleri, hükümet güçlerine saldırmışlar ve Rutshuru'nun çevresinde bulunan altı kasabayı ele geçirmişlerdir. Binlerce sivil öldürülmüş ve çoğunlukla Hunde ve Nande grubundan olan 70,000 civarında insan, Kuzey Kivu'nun başka yerlerine ve Uganda sınırlarına gönderilmişlerdir. Tutsi azınlıkların, Kongo'nun üzerinde küçük bir oy hakkına sahip olan bir grup oluşturmalarından bu yana, Nkunda için esas sorun, seçimlerin, ulusal ve bölgesel hükümetlerde Tutsi temsilciliklere sahip olmasını etkileyebilmesi ve bu nedenle Tutsilerin, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde genel olarak etkin hale gelebilmesiydi. Son zamanlarda Kuzey ve Güney Kivu'da yaşanan şiddet büyük oranda, askeri ve siyasi gücü desteklemek adına oy sandığından ulaşılamayan Nkunda ve Ruanda destekli RCD tarafından bir teşebbüs oluşturmuştur. Ayrıca şiddet olayları Kabila'nın amacına hizmet etmiştir, Nkunda'nın saldırıları tarafından kışkırtılan anti-Tutsi fikri, gayri-Bayarwanda arasındaki desteği arttırmıştır.

Ruanda'nın, ülkede devam eden mevcudiyeti için iki ana motivasyonu bulunmaktadır: etnik köken ve hırs. 2000 yılındaki kıtalararası ikinci savaşın sonuna doğru, *Ruanda Özgürlükçü Demokrasi Güçleri'ni* (FDLR) oluşturmak amacıyla bir araya getirilen, eski-interahamwelerin büyük bir çoğunluğu (soykırım sırasında Tutsileri öldürmek için eğitilmiş Ruandalı Hutu militanlar) ve diğer Hutu isyancıların büyük bir kısmı büyük oranda Tutsi-hakimiyetindeki Ruanda'nın iktidar partisi RDF ve Tutsi sivilleri ile ilgilidir. Kuzey Kivu'da 5000, Güney Kivu'da 2000 civarındaki savaşçı ile operasyon gerçekleştiren (10,000 civarındaki savaşçı çoktan Ruanda'ya iade edilmiş) FDLR, ciddi bölgesel bir tehdit olarak görünmek için oldukça küçük ve düzensidir. Her şeye rağmen, FDLR, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusunda ve Ruanda'nın batısında bulunan Tutsi sivillere saldırmaya devam etmiştir. Yalnızca Güney Kivu'daki Walungu topraklarında, çoğunluğu Banyarwandalı olan, on iki bin kadının 2002 yılından bu yana tecavüze uğradığı tahmin edilmektedir. Ruanda ve Kongo hükümetleri arasında, geriye kalan FDLR savaşçılarının nasıl daha etkin bir biçimde silahsızlandırılacakları ve ülkelerine geri gönderilecekleri hususundaki fikir ayrılıkları devam etmektedir - Ruanda söz konusu savaşçıların ülkelerine geri dönmelerini isterken, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin destekleyici yaklaşımı sayesinde askeri kuvvetler Kongo topraklarında durabilmişlerdir.

Aynı zamanda Ruanda, RDC'yi doğu bölgelerindeki zengin madenleri kontrol etme konusunda da desteklemektedir. Ruanda, bu doğal zenginlikten büyük oranda kazanç sağlama konusunda yalnız değildir. 2002 yılında, BM'nin uzman bir grubu, Doğu Kongo genelinde operasyon düzenleyen silahlı gruplar tarafından kaynakların yağmalanmasına dair detaylı bir rapor yayınlamıştır. Bu rapor, çeşitli yüksek-rütbeli Ruandalı ve Ugandalı siyasi ve askeri yetkililerin, yasadışı maden ticaretine karıştıklarını ortaya çıkartmıştır. 2003 yılında aynı grup tarafından yayınlanan rapor ise, De Beers ve Anglo-Amerikan'ın da dahil olduğu, seksen beş kadar çok uluslu şirketin, Kongo'nun kaynaklarının sistematik olarak yağmalanmasına karıştıklarını ileri sürmüştür. Söz konusu ekonomik krizlerin sorumlularını kontrol altına alma ve Batı piyasasında Kongo madenlerinin ticaretini durdurma adına hiçbir şey yapılmamaktadır.

Barış ve Demokrasi Çabalarının İncelenmesi

Uluslararası toplumların, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne barışı ve demokrasiyi getirme hususundaki istekleri, etnik ve hırs unsurlarına dayanan sorunlara kısa zamanda üstesinden gelmeleri beklenemez. Kongolular oy sandıklarına gittiklerinde, etnik düşmanlıklar artmış ve Kongolu nüfusun az da olsa yarar gördüğü doğal kaynakların yağmalanması devam etmiştir. Seçimler ve değişen dinamik güçler, çoğu zaman var olan gerilimi şiddetlendirmektedir. 9 Şubat 2006'da Rutshuru'da tüccar olan Michel'in, saatler önce Nkunda'nın askerlerinin tepelerdeki kamplarından nasıl çıktığını ve şehre nasıl saldırdığını aşağıdaki gibi tanımladığında durum oldukça açıktı:

Ortalık halen aydınlıkken, öğleden sonra saat 4 sıralarıydı.
Ana caddedeki bir otele ateş etmeye başladılar, çünkü
gayri-Banyarwandalı topluluğun liderinin de gideceği bir
toplantı olacağına dair söylenti çıkmıştı. . . . Herkese ateş ediyorlardı. . . .
İnsanlar kafalarındaki eşyaları ile kaçıyorlardı . . . .
Bazıları yaralandılar. Birkaçı öldü. Kadın ve çocuklar çalılıklara
koştular. Kaçan insanlar, Ocak ayında yapılmış bu saldırıdan kurtulan
insanlardı. Şimdi geri dönmeleri uzun zaman alacak.
Belkide bir daha geri gelmezler.

Sadece 500 kilometrelik kaldırım taşı döşenmiş yolu olan ve nerdeyse hiç elektriği olmamasına rağmen, 26 milyon kayıtlı seçmeni barındıran Batı Avrupa büyüklüğündeki Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde seçimlere ilişkin plan yapmak, büyük bir girişimdi. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından yönetilen uluslararası toplum, lojistik için yaklaşık 500 milyon dolar sağlayarak, Birleşmiş Milletler tarihindeki en pahalı seçimi gerçekleştirmiştir. Avrupa Birliği, MONUC'u desteklemek adına askerlerini göndererek oy kullanma konusundaki güvenliği arttırmıştır.

Temmuz ayında ülke genelinde gerçekleştirilen Başkanlık ve Millet Meclisi seçimlerine, seçmen katılımı %75 civarı ile oldukça fazlaydı ve uluslararası gözlemciler, sadece seçim düzensizliğinin istisnai durumlarını ve oy verme yerinin yakınındaki şiddet olaylarını naklettiler. Afrika Birliği ve Avrupa Birliği ise, seçimleri dikkate değer başarı olarak beyan ettiler. Seçim günü, Goma'dan Kuzey Kivulu bir çiftçi telefonda bana şöyle söyledi: "İnsanlar ilk defa oy kullanacakları için çok heyecanlılar. Gün ağarmadan yürümeye başladık ve o zamandan bu yana kuyrukta saatlerce bekledik. Hiçbir tehlike yoktu. İnsanlar çok sakindi. Askeri ve siyasi görevliler bize müdahale etmediler. Yıllarca bekledik ve bu duruma gelmek için çok uzun süre olanlara katlandık. Kongo için çok güzel bir gün."

Fakat özellikle, on yıllık yolsuzluğun ardından politikacılara duyulan şüphelerin yaygın olduğu doğuda iyimserliğin yanı sıra endişeler de oluşmaya başladı. Bölgenin görünüşteki daimi şiddet olaylarını bilen ve bütün hepsini unutmak isteyen Doğu Kongoluların çoğu, Kinşasa'daki liderleri tarafından ihmal edildiklerini düşünmektedirler. Kinşasa'ya odaklanmanın nedeni Doğu Kongo'nun altın, elmas, bakır, kobalt, kalay ve coltanın (cep telefonlarını üretmede kullanılan birincil mineral) %80'i gibi dünyanın en zengin doğal kaynaklarına sahip olmasıdır. Çatışma içindeki Doğu, bu nedenle ulusal ekonomiyi yürütmüştür.

Güvensizliği ve korkuyu arttırmak adına seçimlerdeki adayların çoğu, halen birbirleri ile çatışmakla meşgul olan isyancı grupların liderleri konumunda bulunmaktaydılar. Ayrıca,

Mobutular ve Kabilalar hakkında uzun süreli eleştirilerde bulunan muhalefet lideri adaylarından biri olan Etienne Tshisekedi, hükümeti bilinçli olarak büyümeyi geciktirdiğine dair suçlayarak, seçimleri boykot etti. Gözlemcilerin birçoğu, Tshisekedi'nin destekçilerinin, oyları böleceğini tahmin etmişlerdir.

Her ne kadar, Temmuz ayında gerçekleşen oy verme işlemi nihayet huzur içerisinde gerçekleşmiş olsa da, duyulan büyük endişe her zaman bunun kötü sonucu olacaktı. Joseph Kabila, büyük bir çoğunluk olmaksızın 33 adayın bulunduğu başkanlık seçimlerini kazandı, fakat Ekim'de Kabila ile isyancı liderlerden biri olan en yakın rakibi Bemba arasında beraberliği çözücü bir yarış daha talep edildi. Seçim sonuçlarının ilk turu iki gün sonra açıklanırken, MONUC ve AB'nin askerleri çatışmalara müdahale edene kadar Kabila'nın ve Bemba'nın kuvvetleri Kinşasa'nın sokaklarında birbirleri ile savaştılar. 15 Kasım 2006'da, Kabila, oyların %58'ini alarak başkanlık seçiminin galibi olarak açıklandı, sonrasında Bemba'nın temyiz mahkemesine yaptığı başvuru sonuçsuz kaldı.

Kabila'nın *Demokrasinin Yeniden İnşası için Halk Partisi* (PPRD) Millet Meclisinin'de salt bir çoğunluk sağlayamamasından sonraki Kongo Parlamentosu'nun donanımını öncelikle belirsizlik kuşatmıştı. PPRD, Mobutu'nun oğullarından biri olan François tarafından yönetilen *the Mobutu Demokratlar Birliği'nin* (UDEMO) de dahil olduğu küçük partiler ittifaklar kurmaya zorlanmıştır. Uzayan oy kullanma süresi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin, etkili bir hükümetten 2007 yılının ortalarına kadar yoksun olduğu manasına geliyordu. Ağustos 2007'den sonra Kuzey Kivu'da şiddet olayları artmış, özellikle FDLR ve Nkunda'nın yeni biçimlenmiş *Halkı Savunma Ulusal Konseyi* (CNDP) birbirlerine ve sivillere saldırırken, 400,000 civarında sivil yerlerini terk etmeye mecbur bırakılmıştır. Yerel insan hakları kurumları, çocuk askerlerin kullanımında ve tecavüz vakalarında büyük bir artış olduğunu bildirmişlerdir. 2008 yılının başlarında Goma'daki etnik gruplaşma adına gerekli olan bir platform oluşturan barış konferansına rağmen Kuzey Kivu'daki çatışma devam etmektedir. Uluslararası camianın Irak'ta çoğu şeyi çok geç öğrenmesi gibi, seçimleri düzenlemek, toplumların şiddet olayları ve dürüst olmayan siyasi kurumlar tarafından ortaya çıkarılan hastalıklara deva değildir. Aslında, böyle ülkelere demokrasiyi getirmek, daima dengelerini bozmak anlamına gelmektedir.

Kongo için Adalet?

Demokratik Kongo Cumhuriyeti son zamanlarda sadece etkili siyasal karışıklıklar ve şiddet olaylarını yaşamamaktadır; aynı zamanda yenilenmiş çabalar, oluşan suç yığınlarının faillerini adalete teslim etme yolundadırlar. Temmuz 2003'ten bu yana, Avrupa Birliği, Kongo mahkemelerini yeniden biçimlendirmek amacıyla kırk milyon dolardan fazla harcama yapmıştır. Avrupa Birliği, yargıçlık makamlarını ve ekipmanlarını almada, eğitim sağlamada, müfettişlerin ve yargıçların maaşlarını finanse etmektedir. Adalet adına ümitleri desteklemek amacıyla, Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC), Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde işlenmiş insanlık suçlarına, savaş suçlarına ve soykırıma karşı 2004 yılının Haziran ayında soruşturma başlatmıştır.

AB reformları ve Uluslararası Ceza Mahkemeleri'nin her ikisi de şimdiye kadar Ituri'deki bir bölgeye odaklanmışlardır. 2003 yılından bu yana, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki en vahşi şiddet olaylarından bazıları Ituri'de gerçekleşmekte olup,

aynı zamanda Hema ve Lendu militanları, topraklar ve madenler üzerinde kontrole yönelmiş, birbirlerinin halklarına saldırmış, binlerce sivil öldürmüş ve beş yüz binden fazla kişiyi Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusuna ve Uganda'ya sürmüşlerdir. Savaşçılar, sivil halk üzerinde korku salarak, tecavüz, sakatlama ve yamyamlık yapmışlardır.

2006 yılının Şubat ayı ortalarında, Goma'dan Ituri'nin en büyük kasabası Bunia'ya seyahat ettim. Kasabadaki binlerce MONUC askerinin varlığından dolayı Bunia, uzun yıllardan sonra şuan ilk kez güvenli bir yer. MONUC'un Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusunda yaşayan nüfus içerisindeki itibarı son on sekiz ayda gelişme göstermiş, yalnızca kısa dönemler için çatışmalar sıklıkla bölünmüş ve eski düzen yeniden sağlanmıştı. MONUC'un faaliyetlerinin ilk beş yılı süresince, başlangıcı 1999 yılına dayanan, MONUC'un askerleri, Kongolu kadınlara ve çocuklara tecavüz olaylarının da dahil olduğu sivillere karşı birçok suça karışmışlardır. Son zamanlarda, sürekli suç işlemekle itham edilen Güney Afrikalı, Faslı ve Uruguaylı MONUC askerlerinin birçoğunun, Bangladeşli, Pakistanlı, Nepalli ve Guatemalalı barış güçlerinin yenilenmesi MONUC'un imajını iyileştirmesine yardımcı olmuştur. Fakat çoğu Kongolunun, kendilerini korumaları için yollanan yabancı askerlere yönelik endişeleri halen sürmektedir.

2003 yılından bu yana Bunia'da, MONUC'un ana görevlerinden biri, bütün yargıçlara 24 saat koruma sağlayarak AB'nin hukuki reformlarını desteklemektir. Bu hareket, Bunia'nın mahkemelerinin etkisini arttırmasına yardımcı olmaktadır. Bunia'da savcı olan Chris Aberi'nin bana söylediği, "Avrupa Birliği'nin buraya yönelik ilgisinden dolayı, şuan Ituri'deki hukuki sektörde farklı bir çalışma canlılığımız bulunmaktadır. Aynı zamanda MONUC'un himayesi de çok iyi bir şekilde buna yardımcı olmaktadır. Şuan, yargıçlar tehdit endişesi olmaksızın görevlerini yapabileceklerini hissetmektedirler. Adalet adına farklı felsefeye ve enerjiye sahibiz."

Bunia yargıçlar heyeti, hükümet askerleri ve Ituri'li isyancılar tarafından suç işlenmesi gibi ciddi insan hakları ihlallerinin üstesinden nasıl etkili olarak gelinebileceği halen çok karışık bir durumdur. 2004 yılında Başkan Kabila tarafından yönetilen Kongo yargı sisteminin bütünündeki zayıf noktalar, ülkede ICC'ye sunulan en ciddi suçlardır. İki yıllık soruşturmanın ardından, Ituri'deki vahşetin sorumlusu olarak suçlanan Hema-hakimiyetli isyancı grup *Kongo Vatanseverler Birliği'nin* (UPC) lideri ve aynı zamanda ICC'nin ilk sanığı olan Thomas Lubanga 2006 yılının Mart ayında Lahey'e gönderildi. ICC, Lubanga'ı üç ayrı savaş suçundan yargılamaktaydı: on beş yaş altı çocukları askere alma, UPC'nin silahlı kuvvetlerinde askere çağırma ve onları savaşlarda aktif olarak kullanma. Diğer iki Iturili milis lider Germain Katanga, *Ituri Vatansever Direnç Kuvvetleri* (FRPI) komutanı, ve Mathieu Ngudjolo, *Milliyetçi ve Entegrasyonist Cephe'nin* (FNI) eski lideri, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde işlenen suçlardan dolayı sorguya çekilen Jean- Pierre Bemba (her ne kadar kendisine yönelik suçlamalar giderek artmasına rağmen Bemba ve MLC yalnızca Ituri'de değil aynı zamanda Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusunda suç işlemeye devam etmektedir) ile birlikte ICC Lahey'e yollandılar.

Her ne kadar Lubanga'nın tutuklanması Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde binlerce çocuk askerin kötü durumunu vurgulamış olsa da, çoğu Kongolu ICC'ye Lubanga'nın UPC'nin adının çıktığı, cinayet, tecavüz, yaralama, ve işkencenin dahil olduğu daha ciddi suçlardan sorumlu tutulmamasından ötürü kızgındılar. Çoğu Kongolu, ICC'nin, kısa süreli bir duruşma ve mahkumiyet sağlamak için Lubanga'nın daha hafif suçlarına

odaklandığını, bu nedenle yeni oluşturulmuş ICC'ye erken adli "başarı" verildiği iddia ettiler. ICC ve Avrupa Birliği'nin her ikisi içinde yeni sorun, yasal çalışmalarının hiçbirinin Ituri'den öteye erişememesidir. Diğer bölgelerdeki, özellikle Kuzey ve Güney Kivu ve Katanga'daki şiddetin kurbanları adaletin onlara ulaşip ulaşamayacağını merak etmektedirler.

Yardım yapan ülkelerin ve resmi görevlilerin taleplerine rağmen, söz konusu adli reformlar, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusundaki çatışmaların genelinde küçük bir etkiye sahip olmuştur. İnsan hakları grupları, çoğunlukla, suçluları işlemiş oldukları suçlardan dolayı alıkoymanın gelecekte suç işleyecek insanları caydırmaya yardımcı olduğunu ve böylece genel barışa ve istikrara katkıda bulunduğunu savunmaktadırlar. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusunda, bu talebi destekleyen küçük bir delil bulunmaktadır. Ituri ve doğunun başka bölgelerindeki şiddet olayları çoğalmıştır. Kuzey Kivu'da, Nkuda'nın askerleri her gün vahşet yaparken, hükümet güçleri ve isyancı gruplar da sivilleri öldürmeye ve yaralamaya devam etmekteydiler.

2006 yılının Ocak ayında, sekiz Guatemalalı MONUC barış gücü, Bunia'nın kuzeyine 350 kilometre uzaklıktaki Garamba Ulusal Parkında öldürüldü; bu olayda, Uganda'nın kuzeyinde yirmi yıldır terör estiren ve 2005 yılının sonlarından bu yana Kongo'nun kuzeydoğusuna operasyon düzenleyen isyancı grup Tanrı'nın Direniş Ordusu'dan kuşkulaniılmaktadır. Bu saldırı, Kongo'daki ulusal sınırlarda savaşılmaması ile bölgesel şiddet olaylarının boyutlarını göstermektedir. Yabancı hükümetlerin ve özellikle Uganda ve Ruanda'dan gelen isyancıların rolüne işaret eden bölgesel çözümler, Kongo'daki çatışma, barışı ve istikrarı sağlamak için çok önemlidir.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde, barış, demokrasi ve adalet üzerindeki uluslararası önem, şimdiye kadar çatışmanın ana sebeplerini bulmada başarısız olmuştur. Ayrıca, uluslararası camia da faal olarak şiddet olaylarını desteklemeye devam etmektedir. 2006 yılının Ekim ayındaki, Silah Kontrolü Kampanyası'nda, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne küçük silahların ihracatında yönelik 2003 Birleşmiş Milletler ambargosunun ihlali, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Çin, Yunanistan, Sırbistan ve Güney Afrika'da üretilen küçük silahların ve mermilerin, üçüncü ülkeler aracılığıyla Ituri'deki isyancılara aktarıldığına dair tespitleri yayımlandı. Nairobi'deki askeri analistlerin, Temmuz ayında bana söyledikleri son on sekiz ayda küçük silahların "cattle corridor" u olarak bilinen kuzey ve kuzeydoğu Afrika'daki bölgede serbest kalmış- özellikle Libya, Eritre, ve Somali- Sudan, Kongo gibi merkez ülkeler ve batıya doğru Nijerya ve Fildişi Sahili gibi ülkelere akmıştır. Batı, bu silah ticaretini önemsemediği sürece, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde ve Afrika üzerindeki çatışmalar tüm şiddetiyle devam edecektir.

Güney Kivu'nun eyalet başkenti ve Goma'nın kardeş şehri Kivu Nehrinin güney bitişindeki Bukavu'daki etnik gerilimler, Kuzey Kivu'da bunları yansıtmaktadır. Güney Kivu, "yerli" Kongolular ve özellikle, bölgenin yüksek yaylalarında yaşayan Banyamulenge azınlıkları gibi kendilerini "yabancı" sayanlar, arasındaki düşmanlıklardan zarar görmektedir. Banyamulengeler tuzağa düşürülmüş, baskıya uğramış, aslen çoğu, Ruanda ve Burundi'den gelmektedirler, nesiller öncesi, sömürge döneminden de önce siyasi ve ekonomik nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmişlerdi. Azınlık haklarına karşı

ortak önyargılarda bulunmak yerine, onların haklarını desteklemelerini beklediğim yerel insan hakları çalışanları şunları söylemişti:

Banyamulenge'ler burada büyük bir problemdir. Ruanda'dan para ve cattle ile, tepelere vardılar. İşe girdiler ve arsa aldılar ve hükümet tarafından destek gördüler... Güney Kivu'da birçok azınlık var, bu yüzden neden her zaman Banyamulengeleri korumayı konuşmak zorunda olduğumuzu anlamıyorum... Gerçekten Banyamulengeler azınlık mı? Hiçbir zaman Güney Kivu'a katılmayı istemediler... Banyamulenge üzerine odaklanmak bir çeşit ayrımcılıktır.

Vatandaşlık ve özellikle Banyamulenge "yabancılarının" sahip olduğu toprak üzerine yapılan çatışmalar, Güney Kivu'ya halen hükmetmektedir. Kuzey Kivu'daki Tutsi azınlıkları gibi Banyamulengeler de seçimlerden sonra yerel ve ulusal siyasi etkilerinin çoğunu kaybetmeleri kesinleşmişti onların neden olduğu büyük alakalarından. Aynı zamanda çoğu Banyamulengeli, Nkunda'ya veya RDC'ye askeri veya siyasi araçlarla onların çıkarlarını koruyacağına inanmamaktadır.

Kabila, 2005 yılının Aralık ayında ve 2006 yılının Şubat ayında, Güney Kivu halkına PPRD'ye verilen oyların barış ve istikrar adına verilen oy olduğunu söylemek için Bukavu'ya iki uzun ziyaret gerçekleştirdi. Bukavu'dan birkaç mil sonraki, Kivu Gölünün yanındaki çiftlikteki oldukça yaşlı bir adam, çoğu Güney Kivutilinin ve Kongoluların genelinin cevabını şöyle özetlemiştir:

Kabila, bize barışı getirebileceğini söyledi. Savaştan çok yıllar sonra, barış için çok umutsuzuz. Çiftliklerimizde çalışabilmeyi istiyoruz. Ailelerimiz için yiyecek, temiz su ve giysi ve çocuklarımızı okula yollamayı istiyoruz. Kabila bunların hepsini bize verebilecek mi? Bilmiyorum. Bunların hepsini, bu barış vaatlerini daha öncede duymuştuk. Bize barışın geleceğini söyleyen aynı ifadelere güvenebilir miyiz, ?

Sonuç

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki bugünkü durum, barışı, demokrasiyi ve adaleti savaş yüzünden mahvolmuş ülkelere getirmenim, çoğu kez bu durumun bunu sağlayanlar için alıcılarından daha anlamlı olduğunu göstermektedir. Seçimleri muhafaza etmek ve suçluların aleyhine dava açmak takdire değer hedeflerdir. Fakat vatandaşlık problemlerine hitap etmek, etnik köken, toprak mülkiyeti, doğal kaynakların çalınması ve silah ticareti gibi konularda daha önemli değişiklikler, barışın gerçekleşmesinden ve siyasi ve adli kurumlar etkili operasyon yapabilmelerinden önce gerekmektedir.

Ayrıca, barış, demokrasi ve adalet hedefleri, doğasında uyumlu değildir. Demokratik Kongo Cumhuriyeti örneği demokrasinin- özellikle seçimleri açıkça muhafaza etmek gibi anlaşıldığında - çatışmayı kolayca şiddetlendirebilecek siyasi bir çekişme için gerekte olduğunu, barışı kazanım çabalarını zayıflatmakta olduğu vurgulamaktadır. Benzer bir biçimde, adaleti aramak, sıklıkla potansiyel olarak saldırma ve gelecek çatışmaları üretme

adına onları teşvik eden şiddet olaylarından sorumlu tutulan bireyleri yıldırılmaktadır. Barış, demokrasi ve adalet gibi gerekli olan hedefler kolayca bir araya gelmemektedirler ve eğer bir araya gelirler ise, muhakkak her zaman sağlam olmayan siyasi bilgiler ve çatışma durumu ile ilgili belirli garip davranışlara takayytle dikkatlice sıralanmalıdırlar.